

Nové poznatky o pohřebišti v Praze-Zličíně. Co lze zjistit důsledným terénním odkryvem a následnými analýzami u vykradených hrobů.

In this essay we deal with burial ground of Vinařice cultural group from the Migration Period, which is located in Praha-Zličín. During the excavation – which took place in 2005-2008 – there were discovered 177 burials, most of them were disturbed. 28 of graves contains a niche with glass or ceramic vessels. By the proper analysis of layers, bones and artifacts we can tell that the graves were disturbed just a short time after they had been placed in the ground. However, an ethnic identity of the population buried in the cemetery or a motivation of graverobbers is unknown.

Klíčová slova: pohřebiště, vykradené hroby, doba stěhování národů, Vinařická skupina, Praha-Zličín

Keywords: burial ground, disturbed graves, Migration Period, Vinařice cultural group, Praha-Zličín

Lokalita se nachází v jihozápadní části Prahy na území městské části Zličín na Hrozenkovské ulici. V letech 2005-2008 zde probíhal archeologický výzkum, během kterého se podařilo odkrýt rozsáhlé pohřebiště z doby stěhování národů v celém rozsahu. Svoji rozlohou patří mezi největší pohřebiště ve střední Evropě (*Vávra et al. 2012, 1*).

Celkem bylo objeveno 174 kostrových hrobů se 177 pohřbenými jedinci, z toho většina byla vykradená. Přesto se zde našlo množství i unikátních nálezů, například to bylo 26 celých keramických nádob (včetně jedné celé misky pozdní terry sigillaty argonské produkce), 18 skleněných nádob, 10 jantarových korálků, přes 12 tisíc skleněných korálků, tři desítky kovových artefaktů a další. Tyto předměty dokazují rozsáhlé kontakty s populacemi napříč Evropou (*Višková et al. 2012, 61*).

Na základě dochovaných artefaktů (zlaté spony typu Zličín, dvojice stříbrných spon typu Wiesbaden) můžeme pohřebiště datovat do 5. století n. l., především do jeho druhé poloviny, a přináležejí vinařické skupině ze starší fáze doby stěhování národů (*Vávra et al. 2006, 570; Jiřík–Vávra 2008, 517*). Ve dvou případech se zde badatelům podařilo rozeznat příslušnost ke

skupině Přešťovice-Friedenhain (a to na základě keramiky). Etnicky zdejší populaci badatelé zařazují mezi Svěby (*Jiřík 2014, 113*).

Hroby byly uspořádány do nepravidelných a neúplných řad. Hrobové jámy měly pravoúhlý obdélný půdorys s orientací přibližně západovýchodním směrem. Většina hrobů dosahovala hloubky 1 až 1,5 metru. Mrtví byli ukládáni do rakví (díky tomografickým snímkům bylo možno zjistit, že rakve pocházely z dubového dřeva) (*Vávra et al. 2009, 217*).

Hroby byly zahloubeny do podloží z několika geologických vrstev, z toho nejmohutnější byl zvětralý pískovec. Právě pískem byly hroby také zasypány a díky tomu splývaly jejich obrysy s okolním podložím (*Vávra et al. 2009, 217*).

Aby špatně viditelné hroby archeologové nepřehlédli, vyzkoušeli řadu metod, například geofyzikální průzkum. Kromě toho zde použili jednu experimentální metodu, tzv.

kynoprospekci, tedy použití psa k vyhledání historických pozůstatků člověka (*Vávra et al. 2009, 213*).

Většina hrobů byla vykradena (nevykradeny byly asi jen čtyři až šest hrobů). Vykrádací šachty mířily do západní části hrobu, tedy oblasti hrudníku a hlavy, kde se daly předpokládat nejcennější předměty. Z toho důvodu bylo množství materiálu přesunuto do sekundární polohy. Tyto šachty se při skrývce projevovaly typickým tvarem klíčové dírky (*Vávra et al. 2009, 220*).

Při odkryvu se postupovalo po jednotlivých mechanických úrovních. To umožnilo zachytit některé sekundárně přemístěné kosti či artefakty. Každá takto vykopaná úroveň pak byla geodeticky, fotograficky a kresebně zdokumentovaná (*Vávra et al. 2009, 213*). Opatrným odkrýváním se podařilo v západní straně hrobové jámy objevit řadu výklenků, kde často byly uloženy keramické a skleněné nádoby (*Vávra et al. 2009, 219*).

Kvůli špatnému stavu mnoha nálezů bylo několik předmětů vyzvednuto in situ. Následovalo rentgenové snímkování na konzervačním ozařovacím pracovišti ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy či tomografické snímkování na ČVUT v Praze (*Vávra et al. 2009, 215-216*).

Také kosterní nálezy jednotlivých pohřbených jedinců vykazovaly různou míru poškození. Z toho důvodu šlo pro antropologický rozbor použít pouze 30 pohřbů. Díky analýze stavu zubů bylo možno určit, čím se zdejší lid stravoval. Převládala masitá složka, která obsahovala velké množství abrazivních částí. To vše nezávisle na pohlaví (*Horáková et al. 2014, 162*).

Antropologové se na jednom z kosterních nálezů pokusili o rekonstrukci podoby. Vybrali si kostru ženy, jejíž lebka byla téměř kompletní a aplikovali zde metody pro vytvoření přibližného vzhledu zemřelého (obrázek viz prezentace) (*Kubálek–Malá 2011, 239, 246*).

Problematika vykradených hrobů

Jak už bylo zmíněno výše, téměř všechny hroby byly vykradené. To znemožnilo interpretaci pohřbených z hlediska sociálního postavení, které si lze domýšlet pouze na základě podoby hrobové konstrukce, hloubky hrobu a jiných odchylek (*Vávra et al.2009, 218-219*).

Díky podrobné dokumentaci lze ale vyvozovat řadu poznatků, které nám mohou přiblížit okolnosti vykrádání.

Mnoho indicií napovídá, že k narušování hrobů docházelo nedlouho po pohřbu. A dle množství vykradených hrobů museli narušitelé pracovat systematicky. Šachty zůstávaly často nezaházené a zaplňovaly se materiálem ze stěn hrobů a povrchu okolního terénu. Tento materiál se pak dostal i do ještě existujících dutin v rakvích. Na základě antropologického pozorování lze určit, že některé kloubní spoje odpovídaly anatomické poloze. Tedy k vykradení muselo dojít ještě v době, kdy nebylo kloubní vazivo zcela rozpadlé. Vykradači navíc museli být obeznámeni s polohou hrobů v terénu a s pohřebními zvyklostmi, protože šachty směřovaly do konkrétních míst, kde se předpokládaly hodnotné artefakty. Na základě objevů dvou následných pohřbu do jedné hrobové jámy (oba pohřbení byli později okradeni), lze určit, že narušitelé pracovali ještě v době, kdy pohřebiště plně fungovalo (*Vávra et al.2009, 220-221*). Otázkou ale zůstává, jestli mrtvé okrádali místní anebo cizinci.

Právě kvůli množství vykradených hrobů archeologové dále uvažovali, zda šlo o rituál nebo zločin. Mohlo například docházet ke sbírání relikvií, nebo trofejí. Analogie z germánského raně středověkého práva však naznačují, že se tehdy jednalo o závažný zločin, za který museli viníci (v případě prokázání), zaplatit mnohdy vysokou pokutu. A to i v případě, že došlo pouze k poškození povrchu hrobu (*Doležal–Vávra2015, 135*).

SEZNAM LITERATURY

Doležal, S.–Vávra, J. 2015: Zločin, nebo rituál? In: J. Jiřík et al.: Hroby barbarů v Praze-Zličíně, Praha: Muzeum hl. města Praha, 131-150.

Horáková, M.–Jarošová,I.–Vávra, J.–Jiřík, J.–Kuchařík, M. 2014: Food strategies during the Migration Period: A study of the Prague-Zličín population. In: Anthropology Meeting. The Dolní Věstonice Studies 20, Brno: Academy of Sciences of the Czech Republic, Institute of Archaeology in Brno; Masaryk University, Department of Anthropology at Faculty of Science, 159-162.

Jiřík, J. – Vávra, J. 2008: Druhá etapa výzkumu pohřebiště z doby stěhování národů v Praze 5 – Zličíně, In: E. Droberjar – B. Komoróczy – D. Vachútová (eds.): Barbarská sídliště : chronologické, ekonomické a historické aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výzkumů. Archeologie barbarů 2007, Brno:Archeologický ústav AV ČR, 517-530.

Jiřík, J. 2014: Svébové mezi Arahariem a Hunimundem. K výpovědním možnostem archeologických pramenů pozdní doby římské a časné fáze doby stěhování národů na jihu a západě Čech. Praehistorica XXXII/2, 113–124.

Kubálek, P.–Malá, P. 2011: Podoba ženy ze Zličína. Základní antropologické zpracování ostatků z germánského hrobu č.78 v Praze-Zličíně. In: E. Droberjar (ed.): Archeologie barbarů 2010, Olomouc: Univerzita Palackého, 239-247.

Militký, J. 2015: Solidus císaře Honorio z Prahy-Zličína. Svědectví mincí. In: J. Jiřík et al.: Hroby barbarů v Praze-Zličíně, Praha: Muzeum hl. města Praha, 51-62.

Vávra, J.–Jiřík, J.–Kubálek, P.–Kuchařík, M. 2006: Pohřebiště z doby stěhování národů v Praze-Zličíně, ul.Hrozenkovská - průběžná zpráva o metodice a výsledcích výzkumu. In: E. Droberjar–O. Chvojka (edd.): Archeologie barbarů 2006, České Budějovice:Jihočeské muzeum, 565-577.

Vávra, J.–Jiřík, J.–Kuchařík, M.–Kubálek, P. 2009: Výzkum pohřebiště z doby stěhování národů v Praze-Zličíně v letech 2005–2008. Archaeologica Pragensia 19, 211–232.

Vávra, J.–Jiřík, J.–Kuchařík, M.–Jarošová, I.–Višková, M.– Kubálek, P. 2012: The Migration Period burial site in Prague-Zličín, Czech Republic. Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters 40, 1-25.

Višková, M.–Jarošová, I.–Jiřík, J.–Vávra, J.–Kuchařík, M. 2012: Populace z doby stěhování národů z pohřebiště v Praze-Zličíně z pohledu fyzické antropologie a archeologie. Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie 66, č. 3–4, Praha: Národní muzeum, 61–70.